

A koncert műsorát kamaraegyüttesek szereplése is színesítette: Salgado-Thész Ildikó szolfézs csoportja finom muzikalitással szólaltatta meg Tallis: If Ye Love me kezdetű motettáját, három fiatal karvezető irányította kamarakórus énekelte Nystedt: Laudate, Bartók: Tavasz és Gallus: Domine ad adjuvandum című műveket. Rossini hangulatos és virtuóz darabját, a La Passeggiata-t, képzett hangú énekesek csoportja adta elő Robert Lee briliáns kíséretével.

Nem feledkezhetek meg a baráti vacsora után fellépő öttagú Cascada de Flores együttes remek műsoráról, amelyben eredeti mexikói dalokat hallhattunk. A gitárokat, fuvolát, trombitát, nagybőgőt, ütőhangszereket és zongorát felváltva megszólaltató művészek előadása Arwen Lawrence gyönyörű, érzelemgazdag énekét kísérte.

Az énekesnő öt évvel ezelőtt mint a Kodály kurzus hallgatója, két Kodály dalt énekelt...

Így ünnepeltek Kodály Zoltán hívei a Holy Names Universityn 2014. nyarán. Három hét sikeres munkája után sok szép zenével és a zenélés örömeivel telve folytatja munkáját ki-ki a saját hazájában. Legyen sok hasonló ünnepünk!

Hartyányi Judit

Biztatásul és felhívásként, akik írásom tartalmán túl szívesen tájékozódnának az oaklandi (Kalifornia) Holy Names Universityn 45 éve működő Kodály Programról, közlöm beszámolóim internetes honlapcímét, www.kodaly.hnu.edu

KÖNYVISMERTETÉS

Móser Zoltán: *Időt halasztani, napot mulasztani...*

Képes Ének-Tár. Magyar Kultúra Kft

Tisztelt hallgatóság!

A Zenetudományi Intézet népzenei archívuma sok-sok ezer népdal hangfelvételét és kottáját őrzi – természetesen az énekesek adataival együtt. De vajon közülük hányról készült fényképfelvétel? Döntő többségük – ma már pótolhatatlanul – arctalan. Nincs jogunk számon kérni a gyűjtőktől a fotózás elmulasztását, hiszen a terepen rendkívül összetett, koncentrált munkát kell végezniük, de azért egy szemléletbeli tényezőt is megemlítek. A modern népzeneatudomány régen megcáfolta azt a

romantikus vélekedést, miszerint a népdalokat eredetileg egy-egy tehetős paraszt ember találta ki és a többiek tőle veszik át. Tudjuk, hogy nem így van; hogy a népdal variánsokban élő, közösségi alkotás, az énekes a közösségtől tanulja és közösségének adja tovább. A kutatók tehát rendszerezik a népdalokat, típusokat alakítanak ki, vizsgálják a stílusokat, történeti összefüggéseket és még sok egyebet, közben pedig talán hajlamosak vagyunk elfelejteni az egyén szerepéről, arról, hogy énekes nélkül nincsen dal. Pedig – Kodály Zoltán szerint – „... néhány évi gyűjtés után már világos volt hogy a dalok nem közkinccs, nem a nép énekel: egyéneké ott is...”

Sok éven át foglalkoztam a népdaldíszítés kutatásával, az elemzésekhez szükséges, részletes lejegyzések készítésével. Ma is emlékszem arra a pillanatra, arra a megrendülésre, amikor a hangjáról, ékesítési szokásairól már közlőként ismert Demeter Antalné János Anna fényképét Hofer Tamás néprajzkutatótól megkaptam. A szép, szelíd, ovális arc fotója, melyről összeszedettség és bizonyos távolságtartás sugárzik, előadás-módjának mélyebb megértéséhez vezetett. Ez hát az oka, hogy elvállaltam Móser Zoltán „Időt halasztani, napot mulasztani...” című könyvének bemutatását, mely a Magyar Kultúra Kiadónál jelent meg. A talányos cím népdal idézet egy zoborvidéki menyasszonybúcsúzóból.

A könyv énekesek portréját és hozzájuk rendelt egy-egy dalát tartalmazza; baloldalt láthatók a portrék, jobbra a kották. A fotográfus tehát nemcsak képekben gondolkodott, nem fotóalbumot tett közzé, hanem a dallamok segítségével mintegy megindokolta, hogy miért éppen ezeket a személyeket választotta témájának. Az 55 képen főként idős előadók láthatók, nem egy éppen amint énekel. Meglepően sok a derűs, mosolygós portré! A kierielt, barázdás arcok gazdag élettörténeteket sejtetnek, mögéjük-köréjük képzelhetjük azt a paraszti világot, amelyben a dalnak, az énekesnek még közösségformáló szerep jutott. Közöttük néhány kislány is fölűnik, természetesen gyermekdalok társaságában, és nagyobb fiúk, meg fiatal legények, amint betlehemeznek.

A könyvben híresegekkel találkozunk, olyanokkal, mint Bányainé Reczika Teréz, akitől Kodály Zoltán gyűjtött 1916-ban, vagy mint Ambusné Márton Kata, akinek 1938-as Pátria-felvételeiről Bartók Béla készített lejegyzéseket. Ismerőseink közé tartozik a zoborvidéki Brath Margit, a gyimesi Berszán Fülöp, Halmágyi Mihály, a moldvai Simon Ferenc Józsefné, Demse Dávidné, a sort még hosszan folytathatnám. Az énekesek zöme felvidéki: Zoborvidékről, Ipoly mentéről, Palócföldről és Kelet-Felföldről való. Az egykori Észak-Magyarország az a táj, amely Móser Zoltán érdeklődését évtizedekkel ezelőtt megragadta, ahová hűségesen visszajárt, ahol a legtöbbet megfordult, főként Ág Tibor dunaszerdahelyi népzenekutató társaságában. De könyvében – énekesein keresztül – Dél-Dunántúl, Kalotaszeg, Mezőség, Gyimes, Moldva is megjelenik, vagyis nagyjából az egész magyar nyelvterület. Bizonyára

nem véletlenül, hiszen Móser Zoltán a portrék és dalok segítségével „egy nép sokféleségét és sokszínűségét” kívánta megmutatni.

A portrék után népzene gyűjtést megörökítő három kép következik: Ág Tibort, Olsvai Imrét és Kallós Zoltánt látjuk énekeseik társaságában. Ők Móser Zoltán személyes barátai, akikkel gyakran átélhette a gyűjtés izgalmát, fáradságát és szépségét, és akik közül kettőt immár nélkülöznie-nélkülöznünk kell.

„Egy fotóalbum elkészítésekor fontos, hogy melyik az első és az utolsó kép.” – olvassuk a könyv bevezetőjében. Nos, a záró kép vélhetően népdalaink időbeli távlataira, zenei anyanyelvünk keleti eredetére utal egy asszony portréjával, akiről viselete, fejdíszje alapján feltételezzük, hogy valamelyik rokonnép körébe tartozik. Sajnos nem derül ki, hogy pontosan melyikbe, talán – a szerző szándéka szerint – azért, hogy a kép ne ismeretet, hanem élményt nyújtson és asszociációkat keltsen.

Ami a könyv kottaanyagát illeti, a kiadványban lapozgatva elcsodálkozhatunk, elgyönyörködhetünk az énekesekhez kiválasztott dalok műfaji változatosságán: gyermekdalok, párosítók, jelesnapi szokások énekei (villózás, kiszejárás, pünkösddőlés, betlehemes játékok, névnapköszöntő), továbbá lakodalmasok, balladák, különféle lírai dalok és egyházi népdalok tartoznak közéjük. Dallamaik nagy múltú népzenei történeti tágasságát állítják eléink: az archaikus ütempáros réteget, a kis hangterjedelmű pentaton és a nagyívű, ereszkedő pentaton régi stílust, a sirató stílust, középkori, kora újkori és újkori dallamokat, verbunkost, jajnótát és az új stílust.

A kották nagyobbik fele Ág Tibor gyűjtése és lejegyzése, és – mint a „Kép- és kottajegyzékből” megtudható –, legtöbbjük itt jelenik meg először. Ezek „d” záró hangra vannak írva, ami szerencsés, mert Móser Zoltán dalolásra szánta őket, és ebben a hangmagasságban kényelmesen lehet énekelni. Talán jó lett volna, ha a többi, más kiadványokból idézett dalokat is ugyannerre a záró hangra transzponálva közölte volna.

Mondandóm végén fel szeretném hívni a figyelmet Móser Zoltán jó ügyeket támogató, kivételes önzetlenségére, nagyvonalúságára. Ennek köszönhetjük, hogy fotóit számos alkalommal, ellenszolgáltatás nélkül bocsátotta különböző népzenei kiadványok – többek között a „Magyar Népzenei Antológia”, Vargyas Lajos „A magyarság népzeneje” című CD és CD-ROM, valamint az „Énekeltem én...” című könyvem rendelkezésére. A Zenetudományi Intézet legújabb kiállításán is szerepel egy felvétele Fülöp Imréné Gál Mónikáról. Köszönjük neki, és tisztelettel kérdezzük, hogy énekes portréinak másolatát nem szeretné-e az Intézet népzenei fotóarchívumában elhelyezni – segítve ezzel népi énekeseinkkel kapcsolatos adósságunkat törleszteni.

Paksa Katalin